

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók

SZAKKÖZLÖNYE

Előfizetési ára:	Szerkesztik és kiadják:	Megjelenik minden
Egész évre . 8 korona	NÉMETH LÁSZLÓ	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . 4 „	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 „	VÁRADI ZSIGMOND.	

Szerkesztőség: Kecskemét, Templom-utca 95. sz.

Kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker. Rökk Szilárd utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős: NÉMETH LÁSZLÓ.

III. évfolyam.

Budapest, 1901. Május 1-én.

5. szám.

TARTALOM: Szolgálati pragmatikánk: Igaz mestertől — Kialakulás: Váradi Zsigmondtól. — Még néhány szó a külön intézetekről siketnéma flúk és leányok számára: Taritzky Ferentől. — Vázlatok a vakok orsz. intézete módszeres tanterv tervezetéből: Lovács Józseftől. — Még néhány szó a phonomínikai módszerről: Kelemen Ignáctól. — Felhívás. Az abnormalis szellemi tehetségű gyermek lelki életnyilvánulásának megfigyelése és az erről szóló adatok gyűjtése: Káplán Gyulától. — Szakirodalmi szemle: Wentzel Józseftől. — Hazai hírek.

Szolgálati pragmatikánk.

Érzem gyengeségemet, midőn e felette fontos tárgyról kívánok beszélni. Szívem szerint, lelkem legjobb gondolataival igyekszem hozzászólni, de mégis kétség támad lelkemben, vajjon nem aprózódik-e szét a részletkérdésekben erőm; azt mondom-e, ami lényeges, fontos, szükséges, nem unalmaskodom-e hosszan a kicsiségek tárgyalásával, ártónak bizonyulván ott, hol használni igyekszem.

Nem vagyok jogász, azt mindenki tudja; pedig, hogy e kérdés tárgyalásához jogi ismeretek szükségesek, az kétségtelen.

Mi hát az indok, amely tollamat kezembe adta?

Van a természet által mindenkibe beléoltott jogérzékből benem is valami; szeretem és mindenkor keresem az igazságot; nagyra becsülöm s ha magától nem jó, — legalább ha sokan érdekelték vagyunk, kérem, kívánom a méltányosságot, bőkezű és munkás igyekszem lenni ott, hol ennek kiérdekléséről van szó: — ezek azok a főbb okok, melyek szólásra késztenek engem a tizenkettedik órában, midőn minden reményünk, vágyunk, kötelességeink és jogaink várják a meghatározást.

Törvény készül reánk és nekünk. Törvény, amely a százados bizonytalanságból, tétovaságból kiemel minket, ösvényt mutat az úttalan úton, biztos vezérfonalunk lészen minékünk, amely szerint majd munkálkodni, élni tartozunk.

Beszéljek-e arról, mikép e törvény nemcsak érdemeink jutalmazása, vagy érdemtelenségünk büntetése lesz; — mondjam-e azt, mikép e törvény nemcsak felemel, vagy megaláz minket, hanem ennek sikerült, vagy sikerületlen, igazságos vagy igazságtalan, méltányos vagy méltánytalan voltától függ majd gyógypaedagogiai oktatásügyünk jövője is. Mert bár nekünk és rólunk fog szólni a törvény, jósága, igazságos és méltányos volta nemcsak a mi megelégedettségünkben, lelki nyugalomunkból tűnik ki, hanem, — mert a megelégedettség, lelki nyugalom termi a kitartó munkaerőt, szorgos munkakedvet, — eredményei leginkább annak a mezőnek viruló külsején, érett kalászt ringató térségein látszanak meg, melyet mi ez idő szerint gyógypaedagogiai oktatásügynek szoktunk nevezni.

Kis fa a nagy erdőben, — ez a gyógypaedagogiai oktatásügy. És miként az erdő nagy fái közt a kicsinyt csak a szemlélve szemlélő veszi észre s az sem becsüli sokra, akként a mi oktatásügyünkkel is csak kevesen s keveset törődnek.

Pedig nem is egészen találó a fenti hasonlat. Nagy erdőben kicsinyke fa vagyunk, — az igaz. De kicsinységünkben nem oly jelentéktelen mint az. Nélkülünk nem teljes az a nagy erdő, a *köz-oktatásügy*. Olyan, mint a szép, gazdag, hatalmas, sokak által imádkozott úri hölgy, ki ékeskedik, szerepel, bámulatba ejt, de akinek nincs szíve s ezért az emberséges érzésük szánakoznak rajta.

Lehet, akadnak, kik az itt mondottakat kétségbe vonják, én azonban pályám magasztos voltának tudatában érzem az igazságot, mely belőlük felém sugárzik. Avagy nincs-e igaza annak, ki azt állítja, hogy humanus intézményeinek számából bármely nemzet műveltségi állapotának mértékét meg tudja mondani?!

Értékes-e a vigasztalás annak, ki magát vigasztalhatatlannak hiszi? — értékes-e a munkája annak, ki egész életét arra szánta, hogy a szomorúságnak, kétségbeesésnek keserű könnyűit törölgesse gyöngéd kezekkel, irt adván a sajtó, fájdalmas sebekre; — és az állam szempontjából nemde becses annak a munkája, ki a nemzet koldus szülötteit felemeli magához s Isten segítségével, emberfeletti erővel, embert nevel az Isten képére formált fél állatból? . . .

Beszéljete ti aggodalmas s mégis reménykedő percek! Tegyetek tanúságot mellettem, hogy nem magamat, munkámat dicsérni, nem sokunknak erényeiből kiállítást rendezni akarok én, hanem csak hivatkozni ez elfeledett, e semmibe vett erényekre akkor, midőn annak szükségét érzem.

Fujdogál a szél innen is onnan is. Hírt hallani jót és rosszat, vegyest. Az egyik öröme gerjeszt, a másik lohasztja kedvem. Melyiknek adjak hitelt? A jobbat választom bár, — hisz jó reménységem is amellet szavaz, — de sokszor csalódtam már: nagy dolgok forognak kockán s félek, hogy veszünk.

Törvény készül reánk és nekünk. És e törvény a jog és igazság dicső korszakában születik. Vajjon rajta lesz-e a kornak jellemző pecsétje? — Megnyugtató-e majd minket annyira, mint menynyire mi másokat nagy, nehéz munkánkkal megnyugtattunk? —

Jogi helyzetünk történelmi fejlődésének természetes folyamánya lesz-e? — avagy kizökölt bennünket eddigi mivoltunkból s átfőmál, átgyúr annyira, hogy magunk sem ismerünk magunkra? . . . . Oly kérdések, melyekre ma még meg nem felelhetünk.

Itt űlök íróasztalom mellett, kétkedő reménnyel s mégis bizakodva. Elmémet sok mindenféle gondolatoknak árja telíti. Szívem csordultig van jóérzéssel tele. Szeretnék testet adni a gondolatnak, érzésnek. Szeretném mindenkiben meggyőződéssé érlelni azt, ami bennem is akként él, hogy a rólunk szóló törvény csak akkor lesz jó, igazságos, méltányos és megnyugtató, ha benne kötelességeink és jogaink tökéletesen fedni fogják egymást, úgy, hogy az ennek ára, ez pedig annak jutalma lesz; — továbbá, ha mindkettő meghatározásánál száz éves történelmünk kellő méltatásban részesülend. Mert kötelesség és jog oly szoros kapcsolatban vannak egymással itt, annyira egyenlő értékű tényezőknek látszanak, hogy egyiknek tartalmát öregbíteni a másik rovására nagy hiba volna. A történelmünk pedig örök forrás és biztos iránytű, vele és általa bölcs a cselekvésünk, nélküle formátlan kezdet.

Kötelesség! Mi is a mi kötelességünk? Tanítani, nevelni az ügyefogyottakat? Ez is, de nemcsak ez! A mi kötelességünk egy magasztos fogadalom, melylyel életünk java erejét, lelkünk jóra törekvő gondolatait, szívünk emberséges érzéseit az ügyefogyottak számára lekötöttük valameddig élünk, a magunk és családunk részére pedig csupán csak a sovány maradékot tartottuk meg.

Mi jog felel meg ennek ellenében, hogy vízszint álljon az igazság mérlege? — nemhogy egyik serpenyője a földet érintvén szilárdul, másika magasan, fent a levegőben lebegjen! Mi megadtuk már a feleletet erre a kérdésre becsületes őszinteséggel s meg vagyok győződve róla, nem szerénytelenül. Megfontolása, egybevetése annak, amit mi egyenkint és kis összeségeinkben mondánk és határoztunk, Ti reátok vár jó Urak, kiket Miniszter urunk nagy, jó bizodalma e kitűntető tisztségre emelt. — Nem kétlem én, hogy a közfelfogásnak, közérzetnek, saját sziklaszilárd meggyőződésteknek hűséges tolmácsolói lesztek, hiszen egytől-egyig, mindnyájan vezérebereink vagytok. Azok a napok, melyeken Ti bölcs tanácsba öszeültök messze jövőbe kiható határozatot hozni sok embernek és egy fejlődésben levő, országos ügynek sorsa fölött, jelentőségben sokkal nevezetesebbek lesznek a történelemnek lapjain, mint a milyenneknek most látszanak.

Azért ne vegyétek rossz néven tőlem, hogy Reátok gondoltam ez emlékezetes percben: nagy dolgokra vagytok hivatottak és választottak.

Az Isten áldása legyen munkátokon!

Igaz Mester.

Kialakulás.

A gyógypaedagogiai oktatásügy minden igaz barátja lelki gyönyörűséggel nézi azt a lázas tevékenységet, melyet a vezető faktorok a jelenben kifejtene, hogy egy évszázad mulasztásait pótolják. Szinte szédül az ember attól a gyorsaságtól, melylyel reformot-reformra terveznek és keresztül visznek, hogy ügyünket intenszíven fejlesszék. A sok közül csak az *egységes tantervet*, az ezzel kapcsolatos *olvasókönyv fontos kérdését és a szolgálati pragmatikát* akarom megemlíteni, mint olyanokat, melyek — ha mint reméljük jól lesznek megoldva — hivatva lesznek a magyar siketnéma-oktatásügyet szilárd alapra fektetni. A közelmúltban megalakult „Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesülete” szintén oly vívmánynak tekintendő, mely a siketnéma-oktatásügy jövő kialakulásából kiveendi a maga részét. Az intenszív fejlesztésnek azonban az extenszív sem marad mögötte. Oly szenvedélyes ambícióval művelik, hogy máris túl csap a szakkörök határvonalán és kezdi magával ragadni a sajtót és a nagy közönséget. Ily kedvező jelek után ki tartaná balga álmodozónak azt, a ki azt a proféciát merné megkockáztatni, hogy nincs messze az idő, mikor hazánk minden megyéjének meglesz a saját siketnéma-intézete, mert belátja a haza minden humanusán érző polgára a négy érzékűek oktatásának humanus és nemzetgazdasági szempontból való nagy fontosságát. Tudom, ez valamennyiünk lelkének forró vágya és nem riadunk vissza semminemű áldozattól, hogy ez teljesüljön.

Az extenszív fejlesztés szoros összefüggésben áll az intenszív fejlesztéssel, sőt ez utóbbi az előbbinek előfeltétele. Mert mivel dokumentáljuk hatóságok és emberbarátok előtt a siketnéma-oktatás értékes voltát, ha siketnémáink beszéde „érthetetlen makogás”? És az intenszív fejlesztés elérésére — senki sem fogja kétségbe vonni — jó, sőt elengedhetetlen tényezők a tanterv, a tankönyvek és első sorban kellett volna mondanom a helyes irányú tanerőképzés; de — és ezt sem fogja senki kétségbe vonhatni, — mindezeknél még sokalta fontosabb tényező a *tárgyilag os ellenőrzés*, szóval a *szakfelügyelet*. Lelki szemeimmel sok összeráncolt homlokot látok. Nagy szigorúsággal kérdik: „hát most nincs tárgyilag os felügyelet?” De hogy nincs, van! De hadd mondok el, milyen most a felügyelet és milyennek szeretnők sokan látni a felügyeletet. Ki teljesíti most a felügyeletet? Az országos szaktanács, tagjai által. Első sorban a szaktanács előadója. Ki is az jelenleg? A váci siketnéma-intézet — egy 170 növendéket számláló intézet igazgatója, egy 25 tagot számláló tanári testület vezetője és ellenőre, kinek heti 8—12 órai osztálytanítása van, kinek a tanárképző tanfolyamon heti 6 órai — előkészülést igénylő — előadást kell tartania és 4 más képző tanárt ellenőrizni, kinek még számos és rengeteg időt igénylő tanügyi elfoglaltsága mellett évi x felterjesztést kell intézni ő excellenciájához, kinek 70 szülővel és x szülőtővel kell érintkeznie és tárgyalnia és a jó ég tudja, még mi dolga van. Mindjezeket a dolgokat el kell végeznie, s miután ismerjük valamennyien, tuduk, hogy a legcsekélyebb dolga sem kerül el figyelmét. Ez a főfoglalko-

zása. Mellékfoglalkozása azt előadói tisztség. Ezzel meg nem jár egyéb, mint évente legalább 12 — délután 4 órától este 9 óráig tartó — gyűlés munkatervét előadni, évente 2—3 bizottság gyűlésén (8—10 napig szoktak eltartani) előadni, 9 intézetnek tanügyi, anyagi ügyét tárgyalásra előkészíteni, 50 személy ügyes-bajos dolgát nyélbe ütni, az összes intézeteket többször ellenőrzés céljából meglátogatni x ügyben miniszteri felterjesztéseket készíteni és az év végén egy 3—4 ívre terjedő évi jelentést előterjeszteni a szaktanács működéséről. S mindezek mellett a siketnéma-oktatásügy általánosítása érdekében társadalmi akciót kell vezetnie. Hogy mennyi ideje marad e rengeteg munkakör mellett a szorosán vett ellenőrzésre, azt a csak nagyjából felsorolt munka lajstromból könnyen elképzelhetjük. És a szaktanács többi tagjai? Ezek mind oly férfiak, kik anyagi és erkölcsi felelősséggel járó tiszttük ellátása mellett többnyire még teljes óraszámot is kötelesek osztályaikban adni és ezenkívül heti 40—50 órai adminisztratív és ellenőrzési munkát kell végezniök. Tehát saját intézeteik ellenőrzése sem áll módjukban.

Egy ember 2 urat egyszerre nem szolgálhat. Egy igazgatói és egy előadói, illetve felügyelői állás ellátása egy-egy *egész* embert kíván, tehát egy-egy külön emberre bízandó. Szerintem a felügyelet csak úgy volna megoldható, ha külön szakfelügyelő nevezetnék ki, ki a szaktanácsnak egyszersmint előadója is lenne. Főkötelessége az kellene hogy legyen, hogy évente legalább 3-szor: karácsony, húsvét és év vége előtt sorra járja az intézeteket és ezek tanügyi állapotáról jelentést tegyen a felettes hatóságnak. Azt mondhatják ugyan, hogy lelkiismeretes tanárnál fölösleges, lelkiismeretlennél pedig hiába való a gyakori zaklatás.

De mily hasznos még a legkitünőbb szakember osztályára nézve is az, ha nagyobb időközökben el-eljár valaki hozzánk, a ki növendékeink kiejtéséről tárgyilagos bírálatot és összehasonlító véleményyt mond nekünk. Hisz mi annyira megszokjuk a magunk és egész iskolánk növendékeinek kiejtését, hogy még akkor is megértjük őket, mikor kevésbé jól beszélnek is. Különben nem akarom a jelen alkalommal a külön szakfelügyelői állás szervezésével járó előnyöket egyenkint felsorolni. Csak abeli szilárd meggyőződésnek akarok kifejezést adni, hogy a természetes kialakulás egyik főtényezőjének tekintem a szakfelügyelet szervezését.

Ezzel eleje vétetik a centralizálás anomáliájának, a mely anomália a jelenlegi állapot mellett — bármely intézet igazgatóságával kapcsolhatnák is össze a szaktanácsi előadói tisztség — a dolog természeténél fogva, okvetlen bekövetkezik. S mért kezdjük mi most a centralizálást, holott minden téren decentralizálnak? A társadalom kebelében ügyünk iránt meggyúlt tüzet is folyton élesztetni kell, hogy ki ne aludjék. E miatt is oly sok idővel rendelkező egész emberre van szükség, ki a megindult nemes mozgalmat kezébe veszi; akkor rövid idő múlva megkétszereződik az intézetek jelenlegi száma. Ne mulasztjuk tehát azt, a mi a természetes kialakulásra elkerülhetetlenül szükséges!

Várad Zsigmond.

Még néhány szó a külön intézetekről siketnéma fiúk és leányok számára.

Ez idő szerint, midőn új nyugvópontok mutatkoznak a gyógypaedagogiai oktatásügy látóhatárán, melyet méltán az újjáalakulás — mondhatnók a renaissance — korszakának jegyezhet a krónikás a mi speciális neveléstörténetünk lapjaira, aki bizonyára kellőképp méltányolni is fogja mindazon tényezők érdemeit, melyeknek a fennálló intézményeken kívül a vakok kolozsvári, és a siketnémák s vakok kecskeméti, nemkülönben a még szervezendő jolsvai, egri és szegedi intézetek a legdiszesebb ércszobornál is méltóbban s hangosabban fognak hirdetni; tehát ez idő szerint még inkább szükségét érzem annak, hogy e régibb keletű eszmém felszínre kerüljön.

A „Gyógypaedagogiai Szemlé“-nek már 1899. évi február 8-án megjelent 1. és 2. számában volt szerencsém e témát első ízben fejtegetni. Ott említettem ugyancsak, hogy a VII. és VIII. osztályos leánynövendékeket illetőleg szükségképen több teret kell engedni a gyakorlati kiképzésnek, miből meg önként következik, hogy ezt bizonyos arányban az elméleti képzésre szánt időből kell s lehet kiszakítani. És a magyar közoktatásügyi kormány által a múlt évben kiadott hivatalos tantervünk 7 ik lapján foglaltatik az útasítás, mely egyszersmind a 8 évfolyamú iskolákban a két utolsó évben felmentetnek a leánynövendékek a reáltárgyak tanulása alól, hogy ezt az időt a női kézimunka s a háztartási teendők elsajátítására fordíthassák.

A tantervkészítő-bizottság pedig annyiban méltatta figyelemre a külön siketnéma leánynevelő-intézet szervezésének eszméjét, hogy elhatározta annak az ezen bizottsági ülésekről szerkesztett jegyzőkönyvbe való felvételét.

Ámde említett cikkemben mindezeket megelőzőleg nem állottam meg e pontnál, hanem tovább mentem bizonyításommal s egyéb felhozott érvek közül, különös súlyt fektettem arra a jelenségre, mely ugyancsak eszmém mellett szól, hogy: az eddig fennálló vegyes VII. s VIII. osztályok együtvéve sem mutatnak fel többet 6—7 leánynövendéknél. — sőt a kolozsvári intézetben ez idő szerint, valamint a múlt iskolai évben a VII., úgy ez idén a VIII. osztálynak történetesen csak két növendéke van; ez a csekély szám pedig valósággal alig érdemes arra, hogy miatta ez a kettő választás keresztülvitessék. Viszont a reáltananyagokat is tanuló csupán fiúnövendékek száma meg alig áll elfogadható arányban az ő ellátási költségükkel, de főképp az osztályvezető javadalmazásával, ki a munka csekély mérvű fokozásával nem 4—5, de még egyszer annyi fiúból, vagy mindkét nemű növendékekből álló osztályt ép oly eredménnyel vezethet.

Nemkülönben mint első rangú érvet óhajtottam felállítani hivatkozott cikkemben azt a tényt, hogy az ötérvékűeknek minden rendű s fokozatú internátusa specialiter vagy fiúk, vagy leányok számára van szervezve és kivéve az elaggottak menházait, vagy a szegényházakat, melyek különben sem nevelőintézetek, nem létezik vegyes nevelő internátus.

És jöllehet felemlítettem akkor azt is, hogy bár vegyesen vannak pl. a németországi intézetekben fiú s leánynövendékek, csak hogy nem következik ebből, hogy ettől az eddigelé követett külföldi példától ezentúl a jövőben el ne térjünk. Sőt! — s éppen ebben rejlik a haladás, melyet ez az újjászervezés jelentene! Megelőztük a külföldet az egységes tanterv megalkotásával! Nem előzhetnők-e meg a külföldet a külön leányintézet szervezésével? És csak ezen újjászervezkedés keretében utánozzuk azt a tehetségek — esetleg hallási fokozatok — szerint való szétválasztás tekintetében! Előbb előzzük meg ismét egy lépéssel, és csak azután utánozzuk! Mert mi értéke

volna az ezen utóbbi egyik vagy mindkét szempont szerinti tagozódásnak is, ha az ezeknél, — nézetem szerint — még fontosabb s a szétoztás legelső alapfeltétele, a kétféle nem egyéni különleges hajlamainak szem előtt tartása, és a nevelésnek azok szerint való irányítása, teljesen figyelmen kívül hagyatnék?

A nélkül, hogy thémámnak másodszeri részletesebb fejtegetésébe becsájtkoznám, mert hiszen eléggé ki van az ott merítve, — még csak a kivitel vázolását óhajtom e helyen rekapitulálni s a döntésre hívatott körök szíves figyelmébe ajánlani.

A mennyiben ugyanis megfelelő irányban minden egyes tájon léteznek a nevelés áldásában részesítendő siketnéma leánygyermek, ép úgy, mint siketnéma fiúgyermek, ha a jövőben felállítandó intézetek közül felváltva egyik a leányok, másik a fiúk számára rendeztetnék be, nem volna kielégítő a közszükséglet.

Ellenben, mint akkor is említettem, alig talállok legyőzhetlen akadályt a következő módozat kivitelében. Vagy a már fennálló, vagy esetleg a szervezendő intézetek valamelyikéről volna első sorban kimondandó az, hogy abba kizárólag leányok lesznek felveendő. És pedig habár egyelőre — már próbaképen is — csak egyik internátus volna a leányoké, általán véve a siketnémák iskoláinak száma volna határozó a külön leányintézetek számát illetőleg, vagyis: a felveendő, illetve az intézetekben, s iskolákban nevelés alatt álló siketnémák számának (392) átlag legalább 4-edrésze, sőt harmada képezné a leányinternátusba helyezendő siketnémák népességét, valaminthogy ennek a harmadrésznek a quantitása, illetve növekedése szerint volna időnkint ismét egy-egy leányinternátus az ország különböző pontjain szervezendő.

Hogy a leányok feltétlenül internátusban volnának nevelendők, azt már első cikkemben condito sine quanon gyanánt hoztam fel, a mi felett — legalább részről — hasztalan dolognak tartanám vitatkozni, még pedig nemcsak a valláserkölcsei nevelés, de a női kézimunkák s háztartási teendők elsajátítása érdekében is. Azonban a leányintézet, mely egyszersmind formális női ipariskolává alakúlna, nem elégedhetnék meg egyetlen kézimunka-tanítónő által kifejezhető munkássággal; hanem kellene, hogy más foglalkozók ott az alapvető kézimunkák, más a fehérnemű, más a felső ruhaszabás és varrás és más az esetleges díszmunkák tanításával, mihez képest viszont a növendékeket is egyenkint mutakozó hajlam s kedv tekintetbevételével különösen egy-egy bizonyos szakra lehetne kiképezni.

E szerint természetesen nem egy, hanem 3–4 kézimunka-tanítónőre volna a leányintézetnek szüksége, mi végből rendelkezésre állanak az intézetekben működő kézimunka-tanítónők, kik közül egyiknek bizonyos jogokat lehetne a kézimunka oktatás vezetésére vonatkozólag biztosítani társaival szemben. Azonban a leányintézet vezetése s az elméleti képzés a hat évfolyamú leányintézetben is túlnyomóan férfi tanerők kezére volna véleményem szerint bízandó.

A mennyiben már most a már fennálló és szervezendő intézetekbe is a jövőben felvehető új leánynövendékek ezentúl — legalább successiv — a külön leányintézetbe volnának útasítandók, viszont a többi fiúintézetből, illetve iskolából az osztályok elvégzésével történő kilépés folytán kifogynának lassankint a leánynövendékek, mely fiúintézetek s iskolák első osztályába többé már kizárólag fiúujoncok volnának felveendő, s így a néhány év alatt fiúiskolákká átváltozott intézetek között ugyancsak néhány év alatt eléállana a külön 1 vagy 2 leányintézet, melybe, hogy akár azonnal is beépíthető legyen, a most fennálló intézetek leánynövendékeit mind át le-

hetne költöztetni. Az ezen egy volt vegyes intézetbeli fiúk pedig a mindenünnen áthelyezett leányok helyeire volnának szétesztandók.

Hogy továbbá a meglevő tantervből a szükséges reductió megejtésével egy szűkebb körű tanítási tervezet szerkesztése már nem is okozna fölülte nagy munkát; hogy a kézimunka-oktatás egyes elkülönített szakmáinak kellő intensivitással eszközözlendő tanítása érdekében a már érvényben levő női kézimunkatanítási tananyagot egyes pontjaiban bővíteni lehetne s kellene is; hogy egy leányintézetnek külön szervezeti szabályzatra s más házirendre volna szüksége, melynek lényeges részét kellene, hogy képezze, a háztartási teendők megállapítása, mind ez magától értetődő s a szervezéssel, illetve újjáalakítással kapcsolatosan végzendő teendő volna.

Ilyképen lehetne s volna is valójában tekintettel mindenik külön intézet a maga egyszerű növendékeinek sajátos hajlamaira, tehetségeire, érzület világára, igényeire s életszükségleteire s mindezeket egybevéve a tulajdonképeni *egyévre*, tehát következőkép a régidőktől hangoztatott individuális elbátolás a nevelésben ezen a módon érvényesülhetne egyszersmind legteljesebben. Nemkülönbén elnémulna lassankint az a régi panasz, hogy a fiúnövendékek túlszárnyalják elméleti tudás tekintetében a leánynövendékeket s hogy utóbbiak jelképezik a koloncot, mely súlyánál fogva lassúbb haladásra készíti az egyes osztályokat és így csak a legszükségesebbek elsajátítására kénytelenek azok szorítkozni.

Ha ez újjászervezés egyszer létrejönne, akkor beszélhetnénk aztán a tehetségek s esetleg a hallás fokozatai szerint való szétválasztásról, mert nézetem szerint az a változás minden egyéb újítás észszerű alapját nyújtana az intézeteknek; míg megfordítva, vagyis a két másik alsóbb rendű didaktikai kérdés mit sem függ össze az *egyének* megfelelő nevelési rendszer inaugurálásával, valaminthogy nem is változtat s nem is javít semmit a máig fennálló vegyes elhelyezésen, rendszeren.

Engedjék meg egyenként a t. szerkesztő — kartárs urak, s a m. t. intéző faktorok, hogy ezúttal, midőn eszmém aktualitása talán inkább is előtérbe lép, mint két év előtt, a közfigyelmet arra újból felhívni bátorodom; de csekély tapasztalataimból vontam el ezt az elméletet. Ami pedig egyszer elméletté jegecesedett, az bizonyára a meggyőződésből keletkezett; és ha talán mindeniket, de ezt a tulajdonságát eszmémnek semmi áron sem engedhetem elvitatni. Ép azért is adom még egyszer közre és bővitem ki két év előtti fejtegetésemnek egynémely pontját, egyszersmind arra is fordítván a m. t. olvasó figyelmét, mert ez a második cikk, az első ismerete nélkül hiányos képzetet nyújtana az eszme megvalósításának szükségessége felől.

Bármely idea megvalósításának legelső lépése annak ismertetése. Igaz, hogy én már két év óta is még csak az ismertetésnél tartok. De ez nem hangol engem le s nem tesz közönyössé gondolatommal szemben, mert a meggyőződés, ha a körülmények egy időre elnémitják is, alkalomadtán önkéntelenül is megnyilatkozik. Így vagyok jelen alkalommal én is ezzel a meggyőződéssel. Különbén is a remény, mely szócska oly mérhetetlen sokat ölel fel s melynek érzete az ember szellemi életének, törekvéseinek, alkotásainak s összes tevékenységének fő rúgója, bennem is él az iránt, hogy valamint minden őszinte törekvés érvényesül egyszer, úgy az én szerény eszmém is megvalósulhat annak idején.

Taritsky Ferenc.

Vázlatok

a vakok orsz. intézete módszeres tanterv-tervezetéből.

Irta: *Lovács József.*

Általános rész.

I.

Az előkészítő osztály célja és feladata.

Az előkészítő osztály célja növendékeit a testi- és szellemi fejlődésnek olyan fokára emelni, hogy képesekké váljanak a további oktatásra.

Minthogy pedig az előkészítő osztály képezi azt a kapcsolatot, mely a szülői házat az iskolával — melynek a vaknál az élettapasztalatok legnagyobb részét kell pótolnia — összeköti, ennél fogva feladata a következő:

1. Teljesíteni és pótolni mindazt, mit a szülők részint egyéb körülményeknél fogva a családi nevelés terén megtenni elmulasztottak, az élet pedig a megfelelő érzékszerv híján létrehozni képtelen volt;

2. növendékeit fokozatosan az iskolai rendre és fegyelemre szoktatni, bennök az öntevékenységet kifejleszteni és lehetőleg megszilárdítani;

3. ébresztgetni, fejleszteni és erősíteni a gyermek lelki tehetségeit, hogy később az értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésnek magasabb fokára juthasson;

4. az értelmes, szabatos és nyelvtanilag helyes beszédre való oktatás;

5. a gyermek közvetlen közelébe eső tárgyokról közölhető elemi ismereteknek a folytonos érzékeltetés útján való közlése, hogy ez által fogalomkörét gazdagítsuk, szélesítsük s meglevő, de hiányos fogalmait pedig jobban megvilágítsuk és kiigazítsuk;

6. hasznos és célszerű foglalkoztatás, mintázás és alaki munkák tervszerű gyakoroltatása által kezeit munkaképesekké tenni, tapintási érzékét fejleszteni és finomítani;

7. hallási, tájékozódási és egyéb érzékfejlesztő gyakorlatok útján a többi meglevő ép érzékszerveinek felfogóképességét fejleszteni és erősíteni;

8. rendszeres testedző tornaszás, tornajátékok és kellő számú séták által odahatni, hogy a vak gyermek az ő félénkségét, bátortanlanságát s vele született gyámoltalanságát lassanként levetkezve, bátor és biztos léptekkel s egyenes testtartással tudjon járni és szabadon mozogni.

II.

Az előkészítő osztály tantárgyai.

Hogy az előkészítő osztály kitűzött célját minél biztosabban elérhesse, s említett nehéz és fölötte fontos feladatát kellő eredménnyel és pontossággal megoldani képes legyen: tanítási keretébe oly tantárgyakat kell felölelnie, melyek egymással kellő harmóniában állva, kölcsönhatásuknál fogva a vak gyermek mindenoldalú összhangzatos fejlődését előmozdítani képesek legyenek. Más szóval, olyképen kell azoknak egymás mellé sorakozódnok, hogy az egyes szellemi tantárgyak ne csupán az értelem fejlesztésére szorítkozzanak, hanem akként állíttassanak össze, hogy a vak gyermeknek érzelmi-, erkölcs-, és kedélyvilágára is befolyással legyenek arra irányítólag és nemesítőleg hassanak.

Ügyszintén a kézügyesítő tantárgyak megválasztásánál s összeállításánál sem szabad kizárólag a kezeknek, illetve az ujjaknak pusztá kiképzését

céloznunk, hanem oda kell törekednünk, hogy a kézügyesítő tantárgyaknak mentül több ága legyen képviselve, melyek útján a formaérzéket a vak gyermek lelkébe oltani, s a részarányosságnak és az alaki szépnek fogalmát vele megértetni, megkedveltetni s mint az iparoktatásnak egyik elengedhetetlen fő kellékét a felsőbb osztályokban való továbbfejlesztés mellett örök időkre mintegy lelki sajátjává tenni képesek legyünk.

Ily formán az előkészítő osztály tantárgyai három főcsoportba foglalandók össze és pedig:

A) *Szellemi tantárgyak,*

melyeknek csoportját képezik;

1. Hittan.
2. Érzékeltető oktatás.
3. Számtan.
5. Betűzés-olvasás.
5. Ének.

B) *Kézügyességi tantárgyak:*

Ide tartoznak:

1. Agyag-mintázás.
2. Építő-játék.
3. Szilánkfonás.
4. Papír fűzés.
5. Papír hajtogatás (?).
6. Zsinórfonás és sálkészítés.

C) *Testedző tantárgyak:*

1. Tornajátékok, összekötve tájékozódási és hallási gyakorlatokkal.
  2. Szabad- és rendtornászás,
- és végül
3. mint a test általános erősítésén és edzésén kívül, tájékozódásra, helyismertetésre és a bátor és biztos járás elsajátítására szolgáló eszköz a séták.

Részletezés.

III.

Az egyes tantárgyak célja, anyaga, heti óraszama és tanítási módszere.

1. Hittan.

(Lásd a hitoktatás tanterve alatt.)

2 Érzékeltető oktatás.

(Beszéd- és értelemgyakorlat.)

a) *Az érzékeltető oktatás fontossága, célja, feladata és heti óraszama.*

Bár az érzékeltető oktatásnak minden tantárgy keretén át kell szövedni és különösen a kézügyesítő tantárgyakkal jár szorosan karöltve:

mindazonáltal mégis, mint igen nagy horderejű fogalomkeltő, beszéd- és értelemképző tantárgy az előkészítő és első osztályokban külön helyet kell, hogy elfoglaljon, mert a vak gyermek csakis rendszeres érzékeltető oktatás által „léphet ki önmagából a reális világba.”

Míg a látó gyermeknek fogalomkörébe, a szemei elé táruló világ, a pusztá látási behatásoknál fogva is szélesbíti, s ennél fogva minden körülötte létezőkkel önmagától is tisztába bír jutni: addig a vaknak az egyes képzeteket csak igen nagy kerülő úton lehet birtokába juttatni, „mert csak az válhatik igazi szellemi birtokává, amit magához olyan közel kaphat, hogy azt töviről-hegyire áttapinthassa, s ezt csakis az iskolának a vak egyediségével egyező felszerelése és módszere teszi lehetségessé;” szóval, ez csak szakszerű vezetés mellett érhető el.

Ámde, minthogy az előkészítő osztály képezi a szülői ház, azaz a család és iskola közötti hidat; a növendék belépésével nem kezdetünk mindjárt az egyes tantárgyak tanításába, s így az érzékeltető oktatás sem veheti azonnal kezdetét, hanem először is szemlét kell tartanunk kis növendékeink tapasztalati, ismereti és gondolkozási köre, valamint beszédképessége felett. Ugyancsak itt nyílik alkalom megszerezni a vakok paedagogiájában legnélkülözhetlenebb tényezőt, a vak gyermek bizalmát és szeretetét, amit csak úgy fogunk elérhetni, ha leereszkedünk az ő gyermek világukba és őszinte atyai szeretettel ölelvén magunkhoz, iparkodunk őket lassanként fölemelni.

Ha azután így tisztába jött tanár a tanítvánnyal, akkor teendői lesznek:

„1. A gyermeknek már eddig szerzett, de még tökéletlen képzeit kiigazítani, kiegészíteni, rendezni, világosságra, öntudatra hozni; a meglevőket bővíteni s a gyermeket a hiányzó, de a későbbi oktatásra szükségképp megkívántató ismereteknek és fogalmaknak birtokába juttatni;”

„2. a gyermeket figyelemre és pontos vizsgálódásra szoktatni;”

„3. gondolkodásra ébreszteni és ösztönözni;”

„4. szóbőségét növelni, világos és nyelvtanilag helyes kifejezésekre szoktatni;”

„5. fogékonyságát az igazra, szépre jóra ébresztgetni és mindezt úgy tenni, hogy a tanítvány a saját fejlesztésében önmaga is tevőleges részt vegyen”, vagyis a saját élete fentartása s önképzése szempontjából szükséges cselekedetek végrehajtását megszokja.

„Az érzékeltető oktatásnak tulajdonképeni célja tehát — amint azt hazánk kiváló paedagogusa Gyertyánffy mondja — a vizsgáló, a fürkésző lehetőség az elmei alapképzetek és a gyermek beszélőlehetőségének kifejlesztése, a gyermeknek a rendszeres oktatásra való megérlelése.”

Az érzékeltető oktatásnak ekkép meghatározott céljából is kitűnik annak nagy fontossága, egyrészt, mert ez képezi alapvetőjét a többi szellemi tantárgyaknak, másrészt, mert csak ez által vagyunk képesek a vakkal a külvilágot helyesen felfogadni, még pedig olyképen, hogy magának abból oly benső képzetvilágot alkothasson, amely a külsőnek teljesen megfeleljen.

Az egész oktatás súlypontját az előkészítő osztályban tehát az érzékeltető oktatásra kell helyeznünk, sőt ugyanilyen formában azt az I. osztályba is átvinnünk. Épen azért ebből következik, hogy az oktatás kellő sikerének biztosítása szempontjából az előkészítő osztályban legalább heti 6 óra álljon a tanerő rendelkezésére, s minthogy az az első osztályban ugyanilyen formában a természeti tárgyakra vivődik át, itt legalább is heti 2 órát lehessen reá fordítani.

(Folytatása következik.)

Még néhány szó a phonomimicai módszerről.

Minthogy a „Gyógypaedagogiai Szemle“ legutóbbi számában a phonomimicai módszerről közzétett cikkem szakkörökben némi félreértésre adott okot, kénytelen vagyok a már mondottakat, azok tüzetesebb megvilágítása céljából a következőkkel megtoldani.

Mi készítetett tulajdonképen e módszer tanulmányozására?

Növendékeim között van egy siket tanítványom, aki — eltekintve a szervi bajától — a folyó tanévben scarlátba esvén, két hónapig távol maradt az iskolától, úgy, hogy felgyógyulása után a halló gyermekekkel épenséggel nem haladhatott továbbé. Viszont őt csakis a phonetica elvei szerint tanítanom, nem állott módomban, mert még húsz növendéket kellett két csoportban tanítanom s egy növendékemnek nem szentelhettem annyi időt; kerestem tehát egy középútat, melyet a főtnevezett módszerben meg is találtam, s midőn Palatinus úr cikke e lapok hasábjain megjelent, melyben kollegáit a siketnémák jelbeszéde tanulmányozására serkenti, elérkezettnek véltem az időpontot, hogy siket tanítványomnak e módszerrel való oktatása sikeres eredményéről beszámoljak és a gyógypaedagogiai tanerők figyelmét e módszerre felhívjam.

Kéziratom címe eredetileg így is hangzott: „A phonomimicai módszer a gyógypaedagogia szolgálatában“.*

A hülyék és gyengeelméjűek intézeteiben valamint a gyöngye tanulók írva-olvasásra való oktatásánál a paedagogusok már régen használnak ilyen segítő vagy könnyítő eszközöket, úgy, hogy bár elnevezésében mint „phonomimicai módszer“, új, de gyakorlatban már régen érvényben van, habár nem olyan határozott jeleggel, mint a Czukrasz Róza módszerénél.

Vonatkoznak pedig az imént állítottak első sorban mindazon képes abc-és könyvekre, a melyekben minden egyes betű mellé oda van rajzolva az illető betűvel kezdődő tárgy; úgy, hogy ha pl. a gyermek az „ó“ betűt tanulja, a melléje rajzolt óra mindig emlékeztetébe hozza az illető betű hangját. Már pedig, ha híres paedagogusok az érzékekűek számára készítettek ilyen könyveket, miért ne volnának megengedhetők ilyen könnyítő eszközök az abnormis gyermekek tanításánál is?

Hogy a sok között csak egy példára utaljak, ott van *Pipernek*, a dalldorfi hülyék intézete igazgatójának könyve „Der kleine Sprachmeister“, mely csak két éve jelent meg.

A szakférfiak tehát e tantárgy nehéz voltát már régen ismerik s majdnem mindenki azon volt, hogy úgy saját munkájának könnyítése, valamint növendékeinek eredményesebb tanítása érdekében ilyenmő könnyítő eszközöket, módszereket használjon, hogy az ab-

* A múlt számban közölt cikk címét szerzőnek utólagos beleegyezésével azért változtattam meg, mert nem hittem, hogy szerző a *siketnémák* és *vakok* írva-olvasási tanítására is javasolja a módszer alkalmazását. Szerk.

normis gyermek gyenge szellemét csakhamar kifárasztó holt betűk élénkebb színben s tartósabban vésődjenek be annak lelkébe.

Személyesen ugyan még nem volt alkalmam a külföldi kisegítő iskolákban divó módszert — az írva-olvasásra nézve — tanulmányozni, de talán nem tévedek, ha azt tételezem föl, hogy náluk is a fogyatékosok tanításánál a főelv, *hogy az abnormis gyermek számára meg kell könnyíteni a tanulást.*

Evvel ugyan nem azt akarom mondani, hogy növendékeinket csak arra kell tanítani, a mit könnyen fognak föl, hanem amúgy is gyenge szellemüket nem szabad megerőltetni és csak a *játszva való tanulás*-ról szóló paedagogiai elvnek a mi terünkön való alkalmazását is gondolom; mert hisz ez a mi módszerünk; mi tüzetesebben foglalkozunk a gyermekben véghez menő élet- s lélektani processussal, jobban ismerjük őt, s így egyéniségéhez mértén taníthatjuk.

Jóleső örömmel olvastam annak idején a „Néptanítók Lapjában”, még mielőtt a phonomimicai módszert hazánkban ismerték, *Geöcze Sarolta*, a híres író, cikkét a külföldi kisegítő iskolákról. E cikkben ő Nagysága lélektanilag fejtegeti a gyengetehetségűek írva-olvasásra való oktatásának nehézségeit; egyúttal egy bizonyos *Wiesner* nevű genfi vagy zürichi kisegítő iskolai tanítóról tesz említést, ki előtte bemutatta a tanítványaival ebben elért eredményt, s leírja mi mindenre kellett némely gyermeket emlékeztetni, míg végre a „p” betű alakját fölismerte s azt ki is mondhatta.

A phonomimicai módszerben tehát a fönti értelemben véve, csak az az új a szakférfiak előtt, hogy e módszer alkalmazásánál a gyermek valamely az ő eszmeköréből merített határozott mozgással mintegy körülírja, úgyszólván illusztrálja azt a betűt, a melyre éppen tanítjuk s így lényegesen segítségére lehet az abnormis gyermek tanítójának.

Midőn tehát a phonomimicai módszert szakszerű szempontból értelmeztem, szükségesnek tartottam egyúttal a gyógypaedagogiai tanerők figyelmét annak tanulmányozására felhívni, azon közmondást tartva szem előtt, hogy „több szem többet lát”.

Az a körülmény, hogy némely körökben e módszer alkalmazását a népiskolákban fölöslegesnek tartják, soh'se riasszon bennünket vissza annak tanulmányozásától, mert esetleg a mi körünkben döntő eredménnyel érvényesíthetjük: éppen az a különbség az érzékű s abnormis vagy négyérezkű gyermek között, hogy az előbbi sokkal hamarabb állhat saját lábára, miglen az utóbbi mindig anyagi vagy legalább erkölcsi támogatásra szorúl.

Előző cikkem egy mondata engem egy mentőfonal után kapkodó hajósnaak tüntet föl, arról sem én s tán a mélyen tisztelt szerkesztő úr sem tehetünk, minthogy a kéziratomban e mondat másképen hangzott* s azon a tisztelt szerkesztő úr jóhiszeműleg s tudtom nélkül változtatott.

Kelemen Ignác.

* Eredetileg így hangzott a mondat: „Nos én nem röstelem bevallani, hogy a hajós én valék. Szerk.”

Felhívás.

1905. december 8.-án lesz

Friedrich Mórítz Hill

születésének századik évfordulója. Ha a század fordulópontján a siketnéma-oktatásügy fejlődésének történetére pillantunk vissza, szemünkbe ötlék *Mórítz Hill*, mint a ki összes kartársait túlszárnyalta, mint a hangos beszéd-tanítási módszernek felülmúlhatlan előmozdítója, mint a teoriában és praxisban egyaránt geniális mester, mint félelem és önzés nélkül való harcos. Ő hozott új életet a siketnéma-oktatás elavult rideg formáiba és az ő munkájából fakadt a siketnémák üdvére egy új, természetes módszer. Tőle indult ki a siketnéma-oktatás általánosításának eszméje és az, hogy a jelenben egy nemzetnek majdnem valamennyi siketnémája részesül a szellemet és szívet megtermékenyítő oktatás áldásában, első sorban neki köszönhető. Hillben tiszteljük a „természet árvái“ számára teremtett új, jobb kor megteremtőjét és istapolóját; ő

a siketnéma-oktatás reformátora.

Habár Hill már nagy jelentőségű működésével magával is elévülhetlen emléket biztosított magának a siketnéma-oktatásügy történetében, s habár kartársai és jelenleg működő követői régidőktől fogva tanítójukul tekintik is őt, mégis kegyeletes kötelességüknek tekintik a siketnémák tanítói, hogy nagymesterük iránt a kegyelet és háladatosság adóját olyképp róják le, hogy áldásos és hosszú működésének színterén — Weissenfelsben — ércszobrot állítsanak neki.

A német siketnéma-intézeti tanárok szövetségének Hamburgban tartott ülése ez eszmét lelkesedéssel üdvözölte és Hill-szobrának felállítását egyhangúlag elhatározta. A szobor leleplezése ünnepélyének napjával Hill születésének századik évfordulóját állapították meg.

Hillnek jelentősége azonban messze túlterjed nemzete — a német nemzet — határain. Törekvése, hogy a hangos beszéd-tanítás módszerét természetes medrébe terelje más országok siketnéma-oktatására is kedvező beto-lyással volt. Valamint a külföldi szakemberei Hillnek, mikor még életben volt is, elismeréssel adóztak kiváló működéseért, azonképen a külföldi kartársaink most is örömmel sietnek a mester emlékének megtiszteltetéséhez hozzájárulni.

Ezért fordúlunk bel- és külföldi szaktársainkhoz, a magas hatóságokhoz és a siketnéma-oktatásügy minden jóakarójához azzal a kérelemmel, hogy a Hill-szobor javára adakozzanak és a pénzt alulírott bizalmi férfiak egyikéhez: (bizalmi férő Magyarországon részéről Borbély Sándor váci siketnéma-intézeti igazgató) vagy Gutzmann A. igazgatóhoz Berlin, O., Markus-strasse 49. küldjék be.

A németországi siketnéma-intézeti tanárok orsz. szövetségének választmánya: *Wallther, Gutzmann, Weise, Arendt, Knothe*.

Az abnormalis szellemi tehetségű gyermek, lelki életnyilvánulásának megfigyelése s az erről szóló adatok gyűjtése.

Ma midőn mindenütt a gyermeki lélek megfigyelésével kezdenek foglalkozni, célszerűnek tartom, hogy néhány szóval mi is megemlékezzünk ezen témáról. Azt hiszem, nem túlozok, ha azt állítom, hogy a gyógypaedagogiai intézetek tanítóinak egyik legfontosabb kötelessége: növendékei lelki életét megfigyelni s azt pontosan feljegyezni. Annyival is inkább, miután eddig is ez képezte alapját a normális és nem normális szellemi élet meghatározásának.

Ennek dacára, merem állítani, hogy a kérvényekhez csatolt, hiányosan összeállított „orvosi kérdő-íveken“ kívül — növendékeik testi s szellemi életére vonatkozólag — vajmi csekély adattal rendelkeznek a gyógypaedagogiai intézetek.

Ez ideig a megfigyelés egyoldalú lett volna, mert hiányzott a normális gyermek lelki életét feltűntető adat; de most, miután megkezdődött azok pontos megfigyelése s összegyűjtése, minden gyógypaedagogiai intézetnek, a hasonló irányban való működés elengedhetetlen kötelességévé tétetik.

Az abnormalis szellemi tehetséggel bíró gyermekeknél — a közönség tájékoztatását illetőleg — ma még ott vagyunk, hogy egyik-másik ágról csak legközelebb jelennek meg, népies ismertető munkák.

Ha pedig az intézetektől, az abnormalis növendékek szellemi életének miként való nyilvánulásával adatokat kérünk — hacsak egyes tanítóktól nem — nagyon általános s hiányos információt nyerünk. Szerintem ezen állapoton segíteni kell.

A helyes megoldás pedig az volna, hogy a tantestületek mindenütt, a gyermek szellemi- s testi életének nyilvánulásait felölölő „kérdő-íveket“ szerkesztenének s az ezek alapján tett megfigyeléseket — évközben — állandóan jegyeznék. A feljegyzett adatok, az évről-évre gyűlésen megbeszélhetnének s egy az intézet által vezetett „törzskönyvbe“ bejegyeztetnének.

Ennek gyakorlati haszna idővel egyrészt képessé tenné, a gyermek szellemi állapotának helyes megítélésére; másrészt a normális és nem normális gyermek gyors felismerésére.

Káplán Gyula.

Szakirodalmi szemle.

Az „Organ“ f. é márciusi számában első sorban a Bernhard Stahmann, a *Langenhorst*-i siketnéma iskola m. é. okt. 20.-án elhunyt alapítójának és volt igazgatójának érdemei vannak méltatva.

Szülői házában szomszédságában lakott egy kis siketnéma fiú s már elemi iskolai tanuló korában igyekezett azt egyre-másra megtanítani, s ez érlelte meg benne jövő pályája iránti szeretetét. Bürenben, a hol a tanítóképezdét végezte, megismerkedett a siketnéma-oktatás elméletével és gya-

korlatával. 1841.-ben került a langenhorsti tanítóképző intézethez segédta nárnak, a hol egyszersmind a siketnémák oktatása is feladatává lett. 1855.-ben a képezdétől különvált a siketnéma iskola, Stahm is ottani állásától fel lett mentve s most már teljesen kedvenceinek szentelhette magát. Stahm különösen kedvelte a phisiologiai és psychologiai tudományt és a nyelvészetet, és tanítása is tisztán azok elveinek gyakorlati alkalmazása volt.

Nyilvánosságra csak ritkán és későn lépett, de az nem fejezi ki azt, hogy irodalmilag ne dolgozott legyen. Cikkeinek egész sora vár még közlésre, a melyek annál értékesebbek, mert nagyobbbrészt gyakorlati irányúak. Stahm működése utolsó éveiben különös gondot fordított tanerőinek alapos kiképzésére. (Ez a feladat Németországban ma is még nagyrészt az igazgatók vállait terheli). 1889.-ben 51 évi működés után vonult nyugalomba a melyet még 11 évig gyermekei körében élvezett.

Majd *Gotthilf Kull*, a siketnémák és vakok zürichi intézetének igazgatója latin eredetiben és *Huldreich Lutz* zürichi lelkész német fordításában közli a zürichi akademikus gymnasium tanári karának Abbé de l'Epée és Samuel Heinicke közötti viszályban hozott véleményes határozatát.

E határozatot de l'Epée direct provokálta azzal, hogy megküldte az említett tanári karnak irományait s Heinickének leveleit és véleményadásra kérte azt fel. És a tanári kar a dologhoz illő komolysággal összeült, mérlegelt és fontolgatott és — természetesen — de l'Epée-nek adott igazat. Nem akarom azonban a jelzett tanári karnak komolyságát, sem hivatottságát bírálat tárgyává tenni, hiszen az adott viszonyok között más sem nyilatkozhatott volna Heinicke-re kedvezőbben. de l'Epée ugyanis nézeteit világosan kifejtve közre bocsájtotta, ismerték azokat mindenfelé, lelkesedését a betűbe is beleöntötte s az olvasó is lelkesedett tőle. Ezért is terjedt el az ő módszere annyira, hogy ellenfeleét annak saját hazájában is csaknem kiszorította. Heinicke épp ellenkezőleg cselekedett, mélységes titokba burkolta bár életrevaló eszméit, gyalázta a másik-ét, a jobbat magának tartotta, sőt azok a kik fáradságot nem kímélve, elmentek hozzá, hogy tanuljanak tőle, zárt ajtókra találtak. Amaz mindenét feláldozta a siketnémákért, ez találmányából meg akart gazdagodni. Ezek, s az, hogy bizonyos arkanumokkal akarta a némákat megszólaltatni és hihetlent ígért (szavalást, éneklést), tették őt ellenszenvenné, s tisztán ez önzése okozta azt, hogy igaz eszméi csak egy teljes század után jutottak diadalra.

Magára a határozat szövegére nem terjeszkedem ki; ismerjük de l'Epée-nek elveit és módszerét; a fentjelzett tanári kar mindenben helyeselte azt, természetesnek találta a siketnémák jelbeszédét, Heinickét pedig, felhozva ellene minden rossz tulajdonát, korholta.

A „*Blätter für Taubstummenbildung*“ XIV. évf. 5. és 6. számai a következő lényegesebb dolgokat tartalmazzák:

Eugen Sutermeister (siketnéma) a siketnémáknak 1899. évi pünkösdkor *Stuttgart*-on tartott kongressusáról referál. Finom, de jóakaró iróniával rámutat sorsostársainak egy nagy tévedésére. Köztudomású ugyanis, hogy a felnőtt siketnémák, mint nálunk, úgy Németországban is egymásközt tisztán csak jelekkel közlik gondolataikat. Mondhatnók ugyan, hogy ez még a régi iskolának a hatása, de az újabban kilépők is belevegyülvén az idősebbek társaságába, csakhamar asszimilálódnak s velük egyetemben merész követelésekkel lépnek fel, különösen tömeges összejövetelek alkalmával. Nem egyszer hallottunk arról, hogy petitionáltak a német kormányhoz, sőt a németek császára elé is mentek már azzal a kéréssel, rendelné el, hogy a siketnémák iskoláiban a kézi a — b — c és a jelbeszéd, tehát a francia módszer alapján tanítsanak. Vannak ugyan közöttük, kik a hangos beszédnek

hívei, a kik nem győzik eléggé dicsérni az iskoláknak ez irányú működését, azonban ezek csak fehér hollók. Ezek közé tartozik E. Sutermeister is.

De térjünk át a kongressusra.

Sutermeister halló feleségével május 20.-án érkezett Stuttgartba, a hol már egybegyűlt néhány száz siketnéma. Habár a többiek egytől-egyik jelek és semmi áron nem akartak beszélni, ő kivételt tett, az egész idő alatt egyetlen jelet sem használt. Pünkösöd hétfőjén megnyitotta az elnök a kongressust. Az üdvözlések után egy hannoverai siketnéma adta elő „A siketnémák a törvény előtt” című témáját, természetesen jelekkel. Kikel az elen, hogy a tolmácsok legtöbbszörre siketnéma-tanárok, a kik nem is értik a jelelést. Majd „A siketnémák és siketnéma-egyletek központi egyesülésének eszméjét tárgyalják és elhatározzák az egyesülést. Programmul a többi között egy „Élet- és baleset-biztosító intézet siketnémák számára” létesítését tűzik ki. Azután egy berlini siketnéma egy segélypénztár alapítását javasolja, a melyből az utazó siketnéma iparosok segélyeztetnének. Ennek szervezését a kongresszus a közp. egyesületre bízza.

A második napon több halló vendég (többszörre siketnéma tanárok) jöttek a gyűlésre.

Először egy stuttgarti a kutyaadó elengedésének kérelmezését ajánlja, a kongressusnak. Indokolja azzal, hogy a siketnémáknak nagyobb szükségük van a kutyákra, mint a hallóknak, és sokan nem győzik az adót fizetni.

Most Sutermeister tárgyalja témáját: „Természetben és életkörülményen alapuló szükségesség-e a jelelés?” Ő mint ellensége a jelelésnek, természetesen előszóval adta elő nézeteit a hallgatóságnak, jobban mondva néző közönségnek nem csekély megbotránkozására. Ajánlja sorsostársainak az élőbeszédet, mert

1. csak a folytonos beszéd és gyakorlat teszi a siketnémának könnyűvé a beszédet;

2. a mint a siketnémák a hallókkal csakis előszóval érintkezhetnek, épúgy beszélhetnének előszóval egymás közt is.

3. a jelbeszéd sem nem „eredeti”, sem nem „természetes”, annál kevésbé pedig a „siketnémák anyanyelve”, hanem egy természeti hiányból keletkezett találmánya a szükségnek, kényszerűségnek, melynek nagyon is kétes az értéke magunk (siketnémák) között is, a többi emberekkel szemben pedig teljesen értéktelen holmi.

Az előadáson annyira lelkesedtek, hogy csaknem egyhangúlag elhatározták — az ellenkezőt — hogy t. i. felkérik a kormányt arra, hogy az oktatásból az élőbeszédet kűszöbölje ki.

A kongressus megbotránkozása még fokozódott, a midőn egy unterfrankeni siketnéma pártolta „Az élőbeszédnek kizárólagos használatát a siketnémaoktatásnál”, s midőn azt a kifejezést használta, hogy a jelelés majomszerű, még elnöki megintésben is részesült.

E napon még a siketnéma tanároknak egy nagyon rút szokása ellen keltek ki, az ellen u. i. hogy azok közül sokan tülerős bajuszt viselnek (!).

Délután még állást foglaltak óvodák felállítására mellett, a melyekben a siketnéma kisdetek nemcsak az iskolára készítettnek elő, hanem az életre is, a mennyiben már ott megtanulhatják a jelelést.

Egy breslau-i ajánlja, hogy siketnémák képeztesse ki tanítókká, ezek különösen alkalmasak volnának az alsóbb osztályok tanítására (!).

A javaslatok koronája csak most következett: „Egy német országos főiskola (egyetem) felállítására siketnémák számára.” Ezt is a közp. egyesületre bízzák.

Egy bajor még a siketnémák pályaválasztásáról beszélt, azután az V. kongressus helyéül Berlint, idejét pedig 1902-t állapították meg.

Rud. Wollermann „siketnéma-statistika és a siketnémaság“ címén kimutatja a következőket:

246 millió megszámlált ember közt volt 191 ezer siketnéma, e szerint minden 10.009 emberre jut 7·7 siketnéma. Ez az arány azonban helyenként nagyon változó. így pl Ausztráliában csak 1·83, míg Argentínában 38·01 siketnéma van 10 ezer ember között.

A siketnémaság általában fogyóban van, úgy hogy az arányszám az utóbbi népszámlálások alapján sokkal kedvezőbb, mint a régebbiek alapján. Nincs azonban kizárva, hogy tévedés ne legyen a dologban, a mennyiben azelőtt nagyon gyakran megesett, hogy a hülyéket is siketnémáknak írták be, a mi most már — a fogalmak tisztábbak lévén — ritkábban esik meg.

A városokban az arányszám sokkal kedvezőbb, mint vidéken, falun (8·3 : 12·8; épúgy a nők között is kevesebb a siketnéma, mint a férfiak között (7·9 : 10·0). Más számítás szerint: a siketnéma férfiak száma a siketnéma nők-ével úgy aránylik, mint 100 : 83. (Európában és Éjszak-Amerikában.)

Vallás szerint az arányszám a következőképen alakult: ág. ev. 8·7, róm. kath. 9·3, zsidó 13·6. Míg az ág. ev. és a róm. kath.-ok között alig van valami eltérés, addig az a keresztény és a zsidó vallású lakosság közt már feltűnően nagy. Ennek aligha oka a vérrokonok között gyakran előforduló házasság, mert akkor a protestánsoknál is nagyobb arányszámnak kellene lenni, mint a róm. kath.-oknál, mert emezeknél legritkábban kötöttek házasság vérrokonok között.

Ezek az arányszámok azonban csak *Poroszországra* vonatkoznak. Norvégiában pl. a siketen születettek 20%-ánál a szülők vérrokonok. Lenz a siketnémák 3 és fél %-ánál talált a szülők között vérrokonoságot. Boudin szerint ez a százalék Lyonban 25, Párisban 28, Bordeauxban 30. Mitchell szerint angol- és skótszágban 17-szer annyi siketnéma származik consanguines házasságokból, mint keresztiezettekből. A két berlini intézetben ez a százalék 17·7, Breslauban 15·8, Nassauban 13·6. Moos 25 százalékot talált és 3 különösen érdekes esetet sorol fel. Mindháromnál az apa kétszer kötött házasságot, egyszer rokonnal, egyszer nem rokonnal; mint az első, mint a második házasságából gyermekei születtek, siketnéma gyermekek azonban csakis a rokonnal kötött házasságból.

Poroszországban volt 1880-ban 2468 siketen született és 7197 később megsiketült egyén, 11,13 siketnémánál pedig nem lehetett megállapítani a megsiketülés idejét. Ugyanott 1895.-ben 28,721 siketnéma közül volt siketen született 13,739, és később megsiketült 9272;—5710-nél hiányoztak az adatok.

A veleszületett siketségnek okai lehetnek a vérrokonoságon kívül a talajviszonyok is. Míg u. i. sikerületen 1 , 00 lakosból 3—4 a siketnéma, addig a hegyes vidéken 25, 3 sőt Karinthia és Salzburg némely vidékein 50-nél is több, úgy hogy ott már minden 200.-dik ember siketnéma.

A siketnémaság közvetlenül csak ritkán öröklődik át. Így Lenz szerint 25 siketnémának volt 59, egytől-egyig halló gyermeke. Irországban 67 siketnéma szülőtől származott 264, mind halló gyermek. Ugyanott 12 olyan házasságból, melyekben mindkét fél siket volt, született 44 gyermek és azok közül csak egy volt siketnéma. Hasonló eredménnyel kutattak még Moos, Schmalz és mások. Gyakoribb a közvetett átöröklés.

Egy további táblázatból kitűnik, hogy a második életévben siketülnek meg legtöbben. Sokan az első, harmadik, negyedik évükben vesztik el a hallást. Azontúl már csak ritkán esik az meg.

A szerzett siketségnek oka a legtöbb esetben csak hozzávetőlegesen

állapítható meg, minthogy alig megbízhatók a szülők részéről bementett adatok. Az esetek felénél a baj a központi idegrendszer betegségeire vezethető vissza. Második, nagyon is gyakori ok a sarlach. Schmalz ezt plane elsőrendű oknak találta s az esetek 42 százalékánál sarlachból származottnak mondja a siketséget.

A hallás elvesztése a 6—7. életév előtt még némaságot is eredményez, azontúl már többé-kevésbé megmarad a már megtanult beszélési képesség.

A siketség közvetlen a legtöbb esetben a labyrinthnak, vagy a szomszédos részeknek pathologia-anatomiai elváltozásaiban rejlik, s azért a prognosis is nagyon kedvezőtlen, különösen ilyen esetekben, a mikor u. i. a labyrinthnak a központi idegrendszer affektioi: meningitis cerebros spinalis, typhus, sarlach, stb. következtében beállott destruktioék (elkorcsosulások) okozták a megsiketülést.

A siketnémaék, bár egyesek a legkülönbözőbb életpályákon is találhatók, mégis leginkább a mezei gazdaság, kertészet és az iparnál, különösen pedig a ruházhti iparnál érvényesülhetnek.

(Az ismertetés folytatása térszúke miatt jövő számunkra marad.)

Hazai hírek.

Lapunk jelen számát fél ívvel megtoldottuk.

Midőn lapunk megindításával a gyógypaedagogiai oktatásügy szolgálatába szegődtünk, tisztában voltunk azzal, hogy a lap jövődelméből nem fogunk vagyont gyűjteni. Sőt tudtuk, hogy anyagi áldozatokat kell a jó-ügy érdekében hoznunk. Magunk elé tűzött feladatunkat legjobb belátásunk és tehetségünk szerint iparkodnunk megoldani. Hogy sokszor — a szakirodalom rovására — többet foglalkozunk általános érdekű napikérdésekkel a kelletténél, mentsen bennünket az a forrongás, mely jelenleg a gyógypaedagogiai oktatás terén észlelhető és mely legszebb reménye a közel jövőben való teljes kialakulásnak. Meggyőződésünk ugyanis az, hogy a gyógypaedagogia munkásainak tényleges részt kell venniök a kialakulás fontos munkájában, hogy oly alap teremtsék, melyre azután nyugodtan építhessük fel a siketnéma oktatás bonyodalmas épületét. De mindeinkább igazat kell adnunk annak a bölcs államférfiúnak, ki azt mondotta, hogy háború vezetéséhez pénz, pénz és újra pénz kell. Lapunk barátai közül sokan még a harmad évi előfizetési díjjal is hátralékban vannak. Kiadásaink — a közölni való nagy halmaza miatt majdnem minden hóban megtoldván lapunk rendes terjedelmét — napról-napra növekednek. Tisztelettel kérjük tehát t. olvasóinkat, hogy az ez évi és a hátralékos előfizetési díjakat minél előbb beküldeni szíveskedjenek.

A szerkesztők,

Megerősítések. A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter *Hobler* Rezső temesvári *Palatinus* Károly kaposvári, *Schnellbach* Ferenc aradi és *Völker* József kecskeméti siketnéma-intézeti s.-tanárokat állásaikban véglegesítette.

A gyógypaedagógiai tanintézetek orsz. szaktanácsa f. évi április 2-án gyűlést tartott, melyen az előadó a következőket jelentette be:

A szaktanács múlt évi működéséről szóló jelentés 500 példányban kinyomattatván az illetékes hatóságoknak és a tekintélyesebb lapok szerkesztőinek megküldetett.

Klis Lajos „Közérdekű tudnivalók a siketnémákról” című munkája 5000 példányban kinyomattatván, belőle 3400 példány megfelelő rendelet kapcsán közvetlenül a miniszteriumból küldettek meg az állami iskoláknak és képezdéknek, míg a fennmaradó 1600 példány részint a szaktanácsi irodából bocsájtatik az érdeklődők rendelkezésére, részint pedig példányonként 1 koronáért könyvkereskedői úton kerül forgalomba.

A hülyékről és vakokról írt közérdekű tudnivalók megfelelő átdolgozás végett kiadattak a megbízottaknak.

Az Elias Jakab által németre fordított siketnéma-iskolai tannerv 300 példányban leendő kinyomtatás végett kiadatott Fritz Ármin könyvnyomdásznak.

Ő Excellentiája 2000 koronát engedélyezett szaktanácsi könyvtár létesítésére.

A f. évi 16677. sz. min. rendelet, mely az egy-egy osztályfőnök által tanítandó siketnéma növendékek minimális és maximális száma tárgyában intézkedik mihez tartás céljából közöltetett az illetékes igazgatóságokkal.

A f. évi 13196. sz. miniszteri rendelet értelmében a „Dadogók és hebegők okt. képesítő tanfolyam” „Dadogók és egyéb beszédhibákban szenvedők oktatására képesítő tanfolyam” címet nyert.

Az előadó a miniszteriumtól nyert megbízatása értelmében a Jolsván és Egerben létesítendő gyógypaedagogiai intézetek ügyében f. évi március 3—10-ike közötti időben sikerrel kecssegtető helyszíni tárgyalásokon vett részt és a közbeeső időt Cházár Andrásra vonatkozó történeti adalékok gyűjtésére fordította.

Tóth Antal, némedii földbirtokos egy Sopronban létesítendő siketnéma-intézet javára 10000 koronás alapítványt tett.

A szegedi keresk. és iparkamara jelentése szerint Pálfi Lípót gyufagyárában múlt évi júliustól f. évi március 22-ikéig 175 kor. 83 fillér folyt be a siketnémák javára.

Ő Excellentiája jóváhagyólag tudomásul vette a szaktanács f. évi február 5. és 27-iki jegyzőkönyveit.

Az előadó a f. évi 19098. sz. miniszteri rendelet értelmében megbízást nyert, hogy a Szegeden létesítendő siketnéma-intézet számára felajánlott ideiglenes helyiségeket és az építés céljaira szánt telket a helyszínen megtekintse.

A vakok budapesti intézetének szervezeti-szabályzata a szaktanács által javasolt módosításokkal ideiglenes használatra elrendeltetett.

Elias Jakab elkészítette a gyógypaedagogiai tanerők szolgálati-és fegyelmi szabályzatára vonatkozó előadói javaslatát, mely sokszorosítás után megküldetik a bizottság tagjainak.

Ezután tárgyalás alá vétettek a véleményezés végett kiadott következő iratok:

Kreupl Sarolta, tanítónőnek a női kézimunka-tananyag kibővítése és az intézetekből kilépett siketnéma leányok számára létesítendő ipariskola tárgyában benyújtott memoranduma és ezzel kapcsolatban a siketnémák budapesti iskolája tantestületének f. évi jan. 23. jkönyve; Hertilla Szilárd, váci tanárnak áthelyeztetése tárgyában benyújtott folyamodványa; a siketnémák aradi iskolája tantestületének f. évi febr. 28. jkönyve; a beszédhibákban szenvedők tanfolyamainak anyakönyvei; a képezhető hülyék és gyengeelműiek budapesti intézete igazgatóságának nevelőnők képesítése és alkalmaztatása tárgyában benyújtott javaslata; a „Vakokat gyámolító orsz. egyesület“ tanonciskolájának tanterve; a vakok kolozsvári intézetének állapotáról szóló jelentés; a vakok budapesti intézete tantestületének f. évi márc. 9. jkönyve.

Végül a gyógypaedagogiai tanintézetek évváró vizsgálatainak szabályozása és a gyógypaedagogiai tanárképző tanfolyam hallgatóinak felvétele tárgyában hozott határozati javaslatokat a szaktanács.

A siketnémák és vakok szegedi intézetének régóta húzódó ügye vezető köreink jóakarata és buzgólkodása folytán most már végre dűlőre jutott. Ugyanis f. évi április hó 4 és 5.-én *Szabó Sándor* dr. osztálytanácsos és *Borbély Sándor*, a szaktanácsnak előadója a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter megbízásából lent jártak Szegeden, hogy az ottani intézet részére a várostól felajánlott telket megtekintsék és hogy a felügyelő-bizottság alakítására, valamint az intézet jövőjének biztosítására nézve a város irányadó köreivel teljes megállapodásra jussanak. A miniszteri kiküldötteket az állomásnál a városi tanács megbízásából dr. *Tóth Pál* főjegyző, h. polgármester és dr. *Tergina Gyula*, kir. tanácsos, tanfelügyelő, továbbá az ugyanekkor Szegeden időző *Klug Péter* kartársunk fogadták. Az április hó 5.-én a telkeknek megtekintése után tartott tanácskozáson, amelyen a miniszteri kiküldötteken és előbb nevezett kartársunkon kívül dr. *Lázár György* orsz. képviselő, *Pálffy Ferenc* polgármester, *Tóth Pál* h. polgármester, dr. *Tergina Gyula* kir. tanfelügyelő, *Tóth Mihály* főmérnök és *Biró Benő* mérnök vettek részt, teljes megállapodásra jutottak és két telket jelöltek ki, mint amelyeknek bármelyike is alkalmas az intézet céljaira. E telkek közül a nagyobbikat az április hó 20-án tartott közgyűlés már meg is szavazta és így most már semmi akadályja nincsen, hogy az intézetet mielőbb megnyitassék.

A hülyék és gyengeelméjűek ápoló intézete Pelsüczön. Hírből már hallottuk, hogy Gömörnek e kies fekvésű városában néhány évvel ezelőtt magánvállalkozásból gyógypaedagogiai intézmény létesült, de látni, — még talán egyikünk sem látta. Most, hogy a hónap elején *Borbély Sándor* és *Gácsér József* kartársaink Gömörben jártak, ezt is megtekintették és elismeréssel nyilatkoznak úgy a tulajdonosnak *Blum Rezső* igazgatónak lekötelező előzékenységeről, valamint modern intézetének minden kívánalmat kielégítő berendezéséről is. Jelenleg mintegy 42 ápolott növendéke van az intézetnek, de a tulajdonos igazgató nagy kolóniává akarja kifejleszteni.

Adakozások. A váci intézetben tett látogatások alkalmával a növendékek jólétének előmozdítására a következő kegyes adományok kerültek az igazgatóság kezeihez: Dr. *Felky* Hugó egyet. m. tanár 65 K 80 fil., Dr. *Mayer* Sándor ügyvéd 20 K., *Giczky* Lajos ny. min. titkár 5 K. és *Bód* Eteléné úrasszony 5 K. adomány. Fogadják a szíves adakozók az igazgatóságnak, és a tanári testületnek ez úton is kifejezett hálás köszönetét.

„Siketnémákat gyámolító egyesület“ alakult *Kecskeméten* ápr. hó 14.-én. Az egyesület iránt nemcsak *Kecskeméten*, hanem egész Pest-Pilis-Solt és Kis-Kún-vármegyében nagy az érdeklődés, mivel az egyesület azon okból kifolyólag, hogy a *siketnémák kecskeméti* intézetébe első sorban — e nevezett megyéből vesznek fel növendékeket — az egész megyére kiterjeszkedik. Az egyesületnek *alapító* és *rendes* tagjai vannak. Alapító tagok azok, a kik egy alaptőke létesítésére egyszersmindenkorra legalább 100 koronát fizetnek; rendes tagok pedig azok, a kik évenként legalább 1 koronát fizetnek az egyesület pénztárába. Az alaptőke kamatai és a rendes tagok által fizetett tagsági díjak fordítatnak a szegénysorsú siketnémák segélyezésére. Az egyesületnek eddig 14 alapító és közel 600 rendes tagja van. Mivel az egyesület tagjai közé való belépésre szóló felhívás a megyei városokhoz csak közelebb küldetett szét; hiszszük, hogy az egyesületnek legalább 50 alapító és 1000 rendes tagja fog lenni, s ekkor a *kecskeméti* intézet szegénysorsú növendékeinek ellátása biztosítva lesz, első sorban *Kada Elek* polgármester érdemei, a ki fáradhatatlan odaadással munkálkodik a szegénysorsúak gyámolítása érdekében.

Szakorvos alkalmazása a siketnémák váci intézetében. A miniszter úr egyik legutóbbi kelt rendeletében úgy intézkedett, hogy a váci intézetben a rendes házi orvos mellett, speciálista alkalmaztassék, a ki egyrészt gyógyítani fogja a növendékeknél gyakran előforduló orr-, fül-, és gégebajokat, s a felmerült esetekről a szaktudomány szolgálata érdekében pontos naplót vezet, másrészt pedig a gyógypaedagogiai tanfolyamon előadója lesz a bonc- és élettanak is. E két irányú feladat betöltésére Dr. *Hörl* Péter Vác városi főorvos vállalkozott, a ki már tanulmányozza is e speciális orvosi szakot, hogy a jövő iskolai évben megkezdhesse működését.

„A siketnémaintézet tanárok országos egyesülete“ f. évi ápr. 3.-án tartotta alakuló közgyűlését a siketnémák váci intézetében az összes intézetek küldöttei jelenlétében. *Pertik* Gyula az egyesület megalakulását előkészítő bizottság elnöke részletes jelentést tett a bizottság működéséről. Erre megválasztották az alakuló gyűlés vezetésére elnökül *Pertik* Gyulát, előadónak *Bihary* Károlyt és jegyzőül

Váradi Zsigmondot. Most az alapszabályok tárgyalására került a sor. Bihary Károly előadó mint az előkészítő bizottság titkára tudvalevőleg a bizottság által kidolgozott, alapszabály tervezetet elküldte az összes tanári testületeknek és ezek egyenkint megtették a tervezetre észrevételeiket és pótlásokat is ajánlottak. Bihary nagy szorgalommal dolgozta fel a beérkezett véleményeket és így készítette el a közgyűlésnek a tárgyalás alapjául szolgáló alapszabály tervezetét. Az alakuló közgyűlésen jelenlevők élénk eszmecsereje és hosszú vitája után megalkották az alapszabályokat, melyek a vallás- és közoktatásügyi miniszter és belügyminiszter jóváhagyása után hívatvák az egyesület beléletét szabályozni. Majd a választásra került a sor. Megválasztott elnökül: *Schäffer Károly*, alelnökül *Pertik Gyula*, titkárul *Bihary Károly*, pénztárosul *Zádor Endre*, jegyzőül *Klug Péter*. A választmányba *Taritzky Ferenc*, *Borbély Sándor*, *Németh László*, *Együd Lajos*, *Klis Lajos*, *Klinda Kálmán*, *Nécsey János* és *Hercsúth Kálmán* választottak be. Most a gyűlés *Borbély Sándor* indítványára egyhangú lelkesedéssel a következő táviratokban üdvözölte dr. *Wlassics Gyula* minisztert és dr. *Szabó Sándor* osztálytanácsost:

**Nagyméltóságú Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi
m. kir. miniszter úrnak**

Budapest.

„A siketnéma-intézeti tanárok egyesülete ma Vácon megalakulván, a midőn a munkára való ez öröndetes egyesülést mély tisztelettel első sorban Excellentiádnak bejelenti, egyszersmind a siketnéma-oktatásügy érdekében kifejtendő munkájához Excellentiád kegyes jóindulatát és magas pártfogását teljes bizalommal kéri az egyesület nevében *Schäffer Károly* elnök.“

Nagyságos Dr. Szabó Sándor mín. oszt. tanácsos úrnak

Budapest.

„A siketnéma-intézeti tanárok a mai napon országos egyesület alakítása céljából Vácon együtt lévén, az egyesület megalakítása után egy szívvel-lélekkel üdvözlik Nagyságodat, mint a siketnéma-oktatásügy szeretve tisztelt lelkes vezetőjét. Az új egyesület munkájához Nagyságod nagybecsű jóakarátát és támogatását kéri: az egyesület közakaratóból *Schäffer Károly* elnök.“

*

A miniszter a távirati üdvözlésre a következő átiratot intézte az elnökhöz: „Tisztelt Elnök Úr! A siketnéma-intézeti tanárok új országos egyesülete nevében hozzám intézett üdvözlését köszönettel vettem és szívesen biztosítom az egyesületet állandó figyelememről és jóindulatomról. Kiváló tisztelettel Wlassics“ s. k. Gyűlés után társasébed volt a Curia szállodában, melyen számos tósziban éltetették a minisztert és hűséges tanácsosát, ügyünk fáradhatatlan vezetőjét,

az új egyesület tisztikarát és a gyűlésen megjelent vendégeket. A társaság a késő délutáni órákig maradt együtt és azzal az édes tudattal és megnyugvással távozott mindenki Vácról, hogy oly hasznos munka megteremtésének volt segítőtársa, melynek gyümölcseit szerencsétlen védenccink, siketnémáink fogják üdítő hatását érezni. Mi kik tanúi voltunk a közgyűlésnek, láttuk a kartársak élénk érdeklődését és hallottuk a tárgyilagos és élénk vitatkozást, egy szebb kor hajnalának virradását látjuk az egyesület létesítésében. Szép reményeinket a tisztikar bölcs összeállítása még szilárdabbá teszi. Az elnök, az egyesület feje, régi dísze a siketnéma-oktatásügynek, ki már számos jelét adta annak, hogy feje és szíve a kellő helyén vannak. Az egyesület körül szerzendő érdemei — reméljük — bátran odasorakozhatnak majd azon nemes érdemeihez, melyekért felséges urunk őt kitüntette a közel múltban. A tisztikar többi tagja egytől-egyig oly férfiak, kik már eddig is tudásuk javát szentelték ügyünknek és bizton reméljük, hogy nem szűnő lelkesedéssel szolgálják egyesületünkben is a szent ügyet. Isten áldása kísérje működésüket.

Sajtópör a siketnémák segélyezésére forgalomba bocsájtott gyűjtők ügyében. Még élénk emlékezetünkben vannak azok az alaptalan támadások, a melyekkel a napilapok egyrésze e gyűjtők miatt *Pálfi Lipót* és *Veje* gyűjtőgyárosokat illették. Nevezett gyárosok a támadások miatt *Auer István*, az „Alkotmány” munkatársa iránt sajtópört indítottak. Az április hó 30-án megtartott főtárgyaláson a törvényszék a vádlottat sajtó útján elkövetett becsületsértés miatt 20 korona pénzbüntetésre ítélte.

Megjelent. „Népszerű útmutatás a beszédhibák felismerésére és elhárítására” szülők és tanítók részére, a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium megbízásából írta: *Dr. Sarbó Artur* egyetemi magántanár, a dadogók és egyéb beszédhibában szenvedők oktatására képesítő állami tanfolyam vezetője.

Megemlítettük már, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter a gyógypaedagogiai oktatásügy általánosítása érdekében oly népszerű ismertetések kiadását és terjesztését határozta el, melyek mintegy tanácsadói legyenek az abnormis gyermekek szülőinek. E célból megbízott arra hivatott szakférfiakat így dr. Sarbót is — azzal, hogy a reszortjukba tartozó ügyről közérdekű tudnivalókat állítsanak össze a szülők és a nagyközönség tájékoztatására. Dr. Sarbó Artur megbízatásának derekasan megfelelt. Rövidre szabott munkájában népszerű és tömör nyelvezettel elmondta mindazt, a mi a szülőknek és a nagy közönségnek útbaigazítására szükséges. A munkának részletes ismertetéséről térszűke miatt sajnálatunkra ezúttal le kell mondanunk. Csupán Eötvös Károlynak: „Utazás a Balaton körül” című munkájából idézett azon részt, mely Salamon Ferencet teszi meg a siketnémák hangos beszédtanításának feltalálójául, oda kell módosítanunk, hogy sajnos nem magyar ember találmanya a siketnémák hangos beszédre való oktatásának módszere, hanem egy Ponce nevű spanyol szerzetesé, a ki Salamon Ferenc előtt 300 évvel élt.